

MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN ENFLASYONDAN ARINDIRILMASI VE 220 NO.LU GVK GENEL TEBLİĞİ ÜZERİNE

Sakıp ŞEKER *

I- GİRİŞ

Glir Vergisi Kanunu'nun 3239 Sayılı Kanun'la değişik 85. maddesinin ikinci fıkrası 01.01.1994 tarihinden geçerli olmak üzere 3946 Sayılı Kanun'la değiştirilerek, **"75. maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2, 3, 5, 7 ve 12. bentlerinde yazılı iratlar için beyanname verilmeyeceği ve diğer gelirler için verilecek yıllık beyannameye söz konusu menkul kıymet gelirlerinin dahil edilmeyeceği"** şeklindeki hüküm madde metninden çıkartılmış ayrıca 86 ve 87. maddeleri bu değişikliğe paralel olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu değişiklik 1994 yılından itibaren nihai olarak kaynağında vergilendirilmiş sayılan menkul kıymetlerin belli haddi aşması halinde, yıllık gelir vergisi beyannamesine dahil edileceği anlamına gelmekteydi.

Ancak, aynı Kanun'la GVK'nın geçici 39. maddesinin 7. bendine aşağıdaki hüküm eklenerek bazı menkul kıymetlerin gelirlerinin yıllık gelir vergisi beyannamesine dahil edilmesi 1997 yılına ertelenmiştir. 7. bent hükmü şöyledir:

"Gelir Vergisi Kanunu'nun bu Kanun'la değişik 85, 86, 87. maddelerinde yer alan hükümler 75. maddenin ikinci fıkrasının 5, 7, 12, 14 numaralı bentlerinde yer alan ve 01.01.1997 tarihinden önce elde edilen menkul sermaye iratları hakkında uygulanmaz. Ticari işletmeye dahil olan bu gelirler, bu maddenin kapsamı dışındadır."

Buna göre GVK'nın geçici 39/7. bendi hükmü nedeni ile 1994-1996 yılları arasında, yine önceden olduğu gibi aşağıda belirtilen menkul kıymet gelirleri için yıllık beyanname verilmemiş veya verilen beyannamelere bu gelirler dahil edilmemiştir.

- Her nevi tahvil faizleri (75/5),
- Hazine bonusu faizleri (75/5),
- TKİ ve KOİ tarafından çıkartılan menkul kıymet gelirleri (75/5),
- Mevduat faizleri (75/7),

- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar payları ve özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları (75/12),

- Repo faizi gelirleri (75/14),

3946 Sayılı Kanun'la 01.01.1994 tarihinden itibaren üniter sisteme yeniden dönülmesi ve **vergi alacağı** uygulaması nedeni ile;

- Her nevi hisse senetlerinin kar payları (75/1),

- İştirak hisselerinden doğan kazançlar (75/2),

- Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları (75/3),

yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecek gelirler arasına alınmıştır.

GVK'nın 75/6. maddesinde yer alan alacak faizleri ise üzerinden gelir vergisi tevkifatı yapılmadığı için öteden beri yıllık beyanname ile beyan edilmektedir.

II- İNDİRİM ORANINA İSABET EDEN İRADIN GELİR SAYILMAYACAĞI

A- GVK'YA 3946 SAYILI KANUN'LA EKLENEN GEÇİCİ 39/5. MADDESİ HÜKMÜ

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 39/5. maddesinde, 01.01.1997 tarihinden geçerli olmak üzere, *“Yıllık beyanname ile beyanı gereken ve Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yazılı menkul sermaye iratlarının aşağıda belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısmı, 31.12.1999 tarihine kadar gelir vergisinden müstesnadır. Bu istisna Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul kıymetlerin alım-satımından doğan kazançlar hakkında da uygulanır. Ancak, döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları hakkında uygulanmaz. Bu istisnanın ticari işletmelere dahil bu tür gelirlere şumulü yoktur.*

İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının son oniki aylık dönemde 1 yıl vadeli Devlet tahvili için uygulanan ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığınca bulunur.

Bu istisnanın, tevkif yoluyla kesilen vergiye şumulü yoktur.”

Bu bent hükmü 1.1.1999 tarihinden geçerli olmak üzere 4369 Sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak, benzer bir hüküm GVK'nın 76. maddesine 1.1.1999 tarihinden geçerli olmak üzere konulmuştur.

İndirim oranı uygulanacak gelirler şunlardır:

- Her nevi tahvil faizleri (75/5)

- Hazine bonusu faizleri (75/5)
- TKİ ve KOİ tarafından çıkartılan menkul kıymet gelirleri (75/5)
- Alacak faizleri (75/6)
- Mevduat faizleri (75/7)
- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları(75/12)
- Repo faiz gelirleri (75/14)

B- 4369 SAYILI KANUN'LA GVK'NIN 76. MADDESİNE EKLENEN İKİNCİ FIKRA HÜKMÜ

Menkul kıymetler için öngörülen indirimli vergileme uygulamasına her ne kadar yürürlük tarihinden (31.12.1999) bir yıl önce son verilmiş ise de, hemen hemen aynı uygulama bu defa geçici olmaktan çıkartılarak sürekli bir uygulama haline sokulmuştur.

4369 Sayılı Kanun'la GVK'nın 76. maddesine eklenen ikinci fıkra şöyledir:

“75. maddenin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) aşağıda belirtilen indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınır. Bu hükmün tevkif yoluyla kesilen vergiye şümulü yoktur. Bu indirim, menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fonları ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından sağlanan kar payları hakkında da uygulanır. Ticari işletmelere dahil bu tür gelirler hakkında indirim uygulanmaz. İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan birleşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle Maliye Bakanlığınca tespit edilir.”

Görülebileceği üzere, 4369 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikte enflasyona isabet eden indirim kısmı için “müs-tesna” sözcüğü yerine “indirim” sözcüğü kullanılmıştır. Ayrıca indirim oranı formülü değiştirilmiştir. Formüle hazine bonusu faizleri de dahil edilerek, söz konusu menkul kıymetlerin daha gerçekçi bir şekilde enflasyondan arındırılması amaçlanmıştır. Keza, hazine bonoları daha kısa vadeli olduğu için faiz oranları daha yüksektir.

01.01.1999 tarihinden itibaren yukarıda belirtilen menkul sermaye iratlarından başka **menkul kıymetler yatırım fon ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fon ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fon veya ortaklıklarından elde**

edilen kar payları da vergi kapsamına alındığından bu kar paylarına da indirim oranı uygulanacağı madde hükmünde açıkça belirtilmiştir.

Öte yandan, GVK'nın 82. maddesinin 1. bendinde; **“diğer kazanç ve irat”** kapsamındaki menkul kıymetlerin elden çıkarılması halinde kazancın tespitinde yukarıda belirtilen **“indirim oranı”** uygulanabilecektir. İndirim oranının uygulanması halinde iktisap bedeline endeksleme yapılamayacaktır.

III- İNDİRİM ORANINA İLİŞKİN UYGULAMA

A- 1997 YILI UYGULAMASI

Bilindiği gibi enflasyon karşısında korunmaya en muhtaç gelir türü menkul kıymet gelirleridir. Menkul kıymet gelirleri enflasyona karşı çok duyarlıdır. Elde edilen faiz veya iratların tamamının normal oranda vergiye tabi tutulması, paranın spekülatif amaçlarla başka alanlarda değerlendirilmesine yol açar. Halkın tasarrufları banka ve finans kurumlarının dışına çıkar. O nedenle enflasyon dönemlerinde menkul kıymet gelirlerinin vergilendirilmesinde genel vergi rejiminin dışına çıkılması zorunlu hale gelmektedir.

Belirtilen nedenlerle menkul kıymetlerin enflasyona isabet eden kısmı vergi dışında tutulmuştur. 1997 yılı gelirlerine uygulanmak üzere, 209 No.lu GVK Genel Tebliği ile Maliye Bakanlığınca tespit edilen indirim oranı (80,4/118,9=) %67,6'dır. Diğer bir ifade ile indirim oranına tabi menkul kıymet gelirlerinin sadece %32,4'ü gerçek gelir kabul edilmiştir. 1997 yılında beyanname verme sınırı 1,5 milyar lira olarak tespit edilmiş olduğundan, vergisi kesinti suretiyle ödenmiş bulunan brüt 4.629.629.000 TL'yi aşmayan menkul kıymet gelirleri beyan dışı tutulmuştur.

209 No.lu GVK Genel Tebliği'nde tevkif suretiyle ödenen vergilerin mahsup ve iadesine ilişkin örnekler şöyledir (Aşağıdaki örneklerdeki değerler 209 No.lu Tebliğ'den aynen alınmıştır.).

ÖRNEK 2

Bayan B'nin gelirleri şöyledir:

	Brüt Faiz Geliri	Kesilen Vergi
Mevduat Faizi	2.000.000.000 TL	240.000.000 TL
Devlet Tahvili Faizi	3.000.000.000 TL	360.000.000 TL
Repo Kazancı	4.000.000.000 TL	-----
Toplam	9.000.000.000 TL	600.000.000 TL
- Beyanı Gereken Gelir (9.000.000.000 x %32,4=) ...:		2.916.000.000 TL
- Mahsup Edilecek Vergi		600.000.000 TL

Enflasyondan arındırılan kısım 1,5 milyar lirayı aştığı için mükellef beyanname verecektir.

ÖRNEK 5

Bayan (E)'nin gelirleri şöyledir:

	<u>Brüt Tutar</u>	<u>Kesilen Vergi</u>
Gayrimenkul Sermaye İradı (İşyeri)	800.000.000 TL	160.000.000 TL
Devlet Tahvili Faizi	1.500.000.000 TL	180.000.000 TL
Mevduat Faizi	2.500.000.000 TL	300.000.000 TL
Alacak Faizi	100.000.000 TL	
Toplam	4.900.000.000 TL	640.000.000 TL

- Beyanı Gereken Faiz Gelirleri : 1.328.400.000 TL

(4.900.000.000 x %32,4=)

- Gayrimenkul Sermaye İradı (Götürü)..... : 600.000.000 TL

(800.000.000 x %75=)

Matrah : 1.928.400.000 TL

(1,5 milyarı geçtiği için beyanname verilecektir.)

- Hesaplanan Gelir Vergisi : 599.940.000 TL

- Mahsup Edilecek Vergiler : 640.000.000 TL

- İadesi Gereken Gelir Vergisi : 40.060.000 TL

ÖRNEK 7

Bay (G)'nin 1997 yılındaki gelirleri şöyledir:

	<u>Brüt Tutar</u>	<u>Kesilen Vergi</u>
Mevduat Faizi	1.000.000.000 TL	120.000.000 TL
Repo Kazancı	2.000.000.000 TL	-----
Döviz Tevdiat Faizi	1.200.000.000 TL	144.000.000 TL
Toplam	4.200.000.000 TL	264.000.000 TL

- Beyanı Gereken Faiz Geliri : 972.000.000 TL
(3.000.000.000x%32,4=)

- Döviz Tevdiat Faizi : 1.200.000.000 TL

Matrah : 2.172.000.000 TL

(1,5 milyarı geçtiği için beyanname verilecektir.)

- Hesaplanan Gelir Vergisi..... : 693.800.000 TL

- Mahsup Edilecek Vergi : 264.000.000 TL

- Ödenmesi Gereken Vergi..... : 429.800.000 TL

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere, 1997 yılı gelirlerinin beyanında kesinti suretiyle ödenmiş olan vergilerin tamamının mahsup ve fazlasının iadesi gerektiği hiçbir yoruma gerek olmayacak şekilde açıktır.

B- 1998 YILI UYGULAMASI

Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 39/5. maddesinin yürürlük süresi 31.12.1999 olduğu halde bu madde hükmü 01.01.1999 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle anılan Kanun hükmü 1997 yılında olduğu gibi 1998 yılında da uygulama imkanı bulmuştur. 4369 Sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle geçici 39/5. maddenin hemen hemen aynı hükmü GVK'nın 76. maddesine ikinci fıkra olarak eklenmiştir. **Özetle, 1998 yılında menkul kıymetlerin vergilendirilmesi konusunda hiçbir yasal değişiklik yapılmadığı halde; Maliye Bakanlığı, yayımladığı 220 No.lu GVK Genel Tebliği ile uygulamayı mükelleflerin aleyhine olarak hesap dönemi kapandıktan sonra değiştirmiştir.**

220 No.lu Tebliğ ile 1998 yılı gelirleri için uygulanacak indirim oranı (77,8 / 98,8=) %78,7 olarak açıklanmıştır. Bu oran dikkate alındığında, 2.500.000.000 TL olan beyanname verme sınırı 11.737.089.000 TL tutarındaki brüt menkul sermaye iradına karşılık gelmektedir. Diğer bir ifade ile söz konusu menkul kıymetlerin %21,3'ü gerçek gelir kabul edilerek beyan edilecektir.

220 No.lu Tebliğ'in 3.4. bölümünde şöyle denilmektedir:

"Gelir Vergisi Kanunu'nun 121. maddesinde; yıllık beyanname gösterilen gelire dahil kazanç ve iratlardan bu Kanun'a göre kesilmiş bulunan vergilerin, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edileceği hükme bağlanmıştır.

Diğer yandan, geçici 39. maddenin 5 numaralı bendinde, anılan bentte sayılan ve Tebliğ'in 3.1. bölümünde yer verilen menkul sermaye iratlarının, indirim oranı uygulanması suretiyle bulunan kısmının gelir vergisinden müstesna olduğu belirtilmiş ve bu istisnanın tevkif yoluyla kesilen vergiye şumulü olmadığı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla, vergiden istisna edilen kazanç ve iratlar üzerinden kesilen vergiler nihai vergi niteliğini kazanmaktadır.

Bu hükümler çerçevesinde; indirim oranı uygulanan menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesi sırasında, sadece beyanname gösterilen kısım üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iadesi yapılabilecektir. Başka bir ifadeyle, kazanç ve iradın indirim oranına isabet eden kısmı üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iade edilmemesi gerekmektedir."

Anılan Tebliğ'de verilen örnekler şöyledir;

a) ÖRNEK 1

Hesaplanan Faiz

Kesilen Vergi

Döviz Tevdiat Hesabı Faizi	1.605.093.000 TL	192.611.160 TL
TL Mevduat Faizi	10.000.000.000 TL	1.200.000.000 TL
Toplam	11.605.093.000 TL	1.392.611.160 TL

	Beyanı Gereken Gelir	Mahsup Edilecek Vergi
Döviz Tevdiat Hesabı Faizi	1.605.093.000 TL	192.611.000 TL
TL Mevduat Faizi (İndirim Oranı Uygulandıktan Sonra Kalan Kısım) [10.000.000.000 x (1-0,787)]	2.130.000.000 TL	255.600.000 TL
Toplam	3.735.093.000 TL	448.211.000 TL

b) ÖRNEK 3

Avukat Bayan (C)'nin geliri aşağıdaki gibidir.

Serbest Meslek Kazancı	1.500.000.000 TL
Repo Kazancı	1.800.000.000 TL
(İndirim Oranı Uygulandıktan Sonra Kalan)	
Temettü (Vergi Alacağı Dahil)	<u>1.200.000.000 TL</u>
Toplam	4.500.000.000 TL

Repo kazancından %6 oranında vergi kesilmiştir. Bu örnekte menkul sermaye iratları toplamı 3 milyar lira olduğundan, bu tutar beyanname verme sınırı olan 2,5 milyar lirayı aştığı için mükellef bu gelirini de serbest meslek kazancı nedeniyle vermesi gereken beyannameye ilave edecektir. Bu örnekte mükellefin, repo kazancının beyannameye dahil edilen kısmından kesilen vergi olan (1.800.000.000 x %6=) 108.000.000 TL'nin hesaplanan vergiden mahsup edileceği belirtilmiştir. Bu örnekte (1.200.000.000 - 255.600.000=) 944.400.000 TL verginin mahsubuna izin verilmemiştir.

C- 1999 YILINDAKİ UYGULAMA NASIL OLACAKTIR?

Yukarıda II/B bölümünde belirtildiği gibi 01.01.1999 tarihinde yürürlüğe giren GVK'nın 76. maddesinin ikinci fıkrasında da indirim oranı hemen hemen aynı düzenlemeyi içermektedir. Sadece “müstesna” kelimesi “indirim” olarak değiştirilmiştir.

Enflasyon payı olarak nitelendirilen söz konusu indirim vergiye tabi tutulmaması gereken kısımdır. Ekonomik sonucu itibarıyla enflasyon nedeniyle gelir sayılmayan kısma hangi ad verilirse verilsin vergi dışı tutulmalıdır. Vergi

safi gelirden alınır. Kanunen gelir sayılmayan şeyden vergi alınmaz. Böyle bir vergi alınsa dahi mükellefe iade edilmesi gerekir.

76. maddenin TBMM'ye sunulan madde gerekçesi şöyledir [\(1\)](#)

“Enflasyonist ortamın vergilendirme yönünden yarattığı en önemli sakınca reel gelir tutarının bu ortam içinde rahatlıkla tespit edilememesidir. Nominal gelir tutarı üzerinden yapılan vergilendirme ise haksız ve adaletsiz bir uygulamaya yol açmaktadır. Nominal gelirler üzerinden vergilendirmenin yarattığı haksızlık kendisini faiz geliri gibi sermaye iratlarında daha da belirgin bir şekilde göstermektedir. Bilindiği üzere faiz oranı enflasyon artı reel faiz oranından (risk primi) oluşmaktadır. Vergilendirmede esas olan gelirin gerçek tutarı ile tespit edilmesidir. Bu maddede yapılan değişikliğin amacı tasarruf sahiplerini enflasyonun yarattığı haksız vergilendirmeye karşı korumaktır.

Yapılan düzenleme ile 75. maddedeki faiz niteliğindeki menkul sermaye iratlarının reel değerlerinin tespit edilmesi ve vergilendirmede bu reel

değerlerin baz alınması mümkün kılınmıştır.

(.....)

Yukarıda belirtilen menkul kıymet gelirleri ile ilgili olarak yapılacak vergilendirmede, Maliye Bakanlığınca belirlenecek indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım menkul sermaye iradi sayılmayacaktır. Uygulanacak indirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilen yeniden değerlendirme oranının aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonosu ihalelerinde oluşan birleşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit olunacaktır.

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesi uyarınca yapılacak tevkifatlar yukarıda belirtilen menkul kıymet gelirlerinin tamamı üzerinden yapılacaktır. Yapılan tevkifat tutarları bu gelirlerin beyan edilmesi durumunda beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilebilecektir.”

Sayın Maliye Bakanı da Plan ve Bütçe Komisyonu'nda 76. madde hakkındaki konuşmasında yıl içerisinde yapılan stopajın mahsup edileceğini teyit etmiştir. Konuşma metni şöyledir.

“Geçici 39. maddede, bu şekilde elde edilen, banka mevduat faizleri, repo gelirleri gibi burada çok net kar payları, alacak faizleri, tahvil ve bono gelirleri gibi menkul sermaye iratlarına o yıl için hesaplanacak olan bir katsayı oranındaki matrah enflasyon payı olarak indirildikten sonra kalan miktar normal gelir vergisi tarifesine göre vergilendiriliyor ve yıl içerisinde bunlardan yapılmış herhangi bir stopaj varsa da o mahsup ediliyordu. Yalnız, bu arındırma katsayısının hesaplanmasında, o yıl içerisinde uygulanan ortalama devlet tahvili (Hazine bonosu) faiziyle, yeniden değerlendirme katsayısı, Vergi Usul Kanunu'nun hükümlerine göre belirlenen yeniden değerlendirme oranı birbirine bölünmek suretiyle bulunan bir katsayıya göre yapılır deniliyordu.

(.....)

Bu madde, geçici bir maddeydi, geçici 39. madde; ancak, bunlar artık pek geçici olmayacağı ortaya çıktığı yıllardan beri uygulaması sonucunda. Dolayısıyla, bu katsayı sürekli olarak ortaya çıkan işte faiz oranlarına bağlı ve de yeniden değerlendirme oranına bağlı olduğuna göre belirli bir değer ifade ettiği sürece uygulanmasında, artık, sistemin içerisinde çok geniş olarak yer aldı, bir sakınca kalmadığı görüşüne varıldı. Dolayısıyla, 1999 yılı sonunda bitecek olan bu uygulamayı sürekli olarak 76. maddenin içerisine alıyoruz. 75. maddede yukarıdan aşağıya kadar menkul sermaye iratlarını saydıktan sonra bu gelirlerden de şu çerçevede enflasyondan arındırma

katsayısı veya ne ise onun adını tam olarak koyamıyoruz, arındırdıktan sonra geri kalan kısmı menkul sermaye iradı olarak vergilendirilir diyoruz” (2)

Bu açıklamalara göre 1999 ve izleyen yıllardaki uygulama yine 1997 yılı gibi, yani 209 No.lu Tebliğ çerçevesinde olacaktır. Mükelleflerin 1999 yılı gelirlerinin beyanında da benzer bir şoku yaşamamaları için Maliye Bakanlığı'nın 1999 yılına ilişkin uygulama hakkında bir an önce bir açıklama yapması gerekmektedir. Eğer Sayın Maliye Bakanı yukarıdaki sözlerine bağlı kalırsa, mükellefler 1999 yılı faiz gelirlerini yine 1997 yılı gelirleri gibi beyan edeceklerdir.

IV- 220 NO.LU TEBLİĞ'İN ELEŞTİRİSİ

A- YÜRÜRLÜKTEKİ MEVZUAT YÖNÜNDEN

Maliye Bakanlığınca yayımlanan 220 No.lu GVK Genel Tebliği'nde iki gerekçe ile indirim oranına isabet eden verginin mahsup ve iadesine izin verilmediği ileri sürülmektedir.

1- GVK'nın 121. Maddesi Hükmü

Gelir Vergisi Kanunu'nun vergi tevkifatının mahsubunu düzenleyen 121. maddesine göre, ***“yıllık beyannamede gösterilen gelire dahil kazanç ve iratlardan bu Kanun'a göre kesilmiş bulunan vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilir. Mahsubu yapılan miktar gelir vergisinden fazla olduğu taktirde aradaki fark vergi dairesince mükellefe bildirilir ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı üzerine kendisine red ve iade olunur.”***

Burada, banka ve benzeri kurumlar tarafından menkul kıymet gelirleri üzerinden kesilen verginin tamamının beyannamede gösterilen reel gelire ait olup olmadığı konusunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Esasen indirim oranına isabet eden kısım vergi tekniği yönünden **ne istisna, ne muafiyet ne de bir giderdir**. Sayın Maliye Bakanı'nın ifadesi ile **“onun adı tam olarak konulamamıştır”**. İndirime isabet eden tutar vergiye tabi tutulmaması gereken özel bir indirimdir. Enflasyon payıdır. Ancak vergiye tabi tutulmaması gereken bu tutar üzerinden vergilendirme tekniği nedeni ile geçici olarak kaynağında vergileme yapılması mümkündür.

Vergi uygulamasında bu duruma işyeri kira ödemeleri, serbest meslek ödemeleri ile zirai kazançlarla ilgili ödemeleri örnek gösterebiliriz. Her üç gelirden de vergi brüt tutar üzerinden yapıldığı halde mahsup net gelir üzerinden hesaplanan vergiden yapılmaktadır. Gerek gerçek gerekse götürü olarak tespit edilen gidere isabet eden verginin mahsup veya iadesine bir engel getirilmemiştir.

2- İstisnanın Vergi Kesintisine Şumulü Olmadığı Konusu

Kanun hükmünde, “**indirim oranıyla tespit edilen istisnanın tevkif yoluyla kesilen vergiye şumulü yoktur**”, denilmiştir. Şumulü yoktur ifadesinden, banka ve benzeri kuruluşlarca yapılacak vergi kesintisinin hesabında indirim oranının dikkate alınmayacağı, yani brüt faiz tutarı üzerinden kesintinin yapılacağı anlaşılmalıdır. Faizin ödendiği tarihte henüz indirim oranı bilinmediği için teknik olarak da indirime isabet eden kısmın ayrıştırılması mümkün değildir. Verginin brüt gelir üzerinden kesilmesi, hukuki olmaktan öte teknik bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır.

Söz konusu özel düzenlemede indirim oranına göre hesaplanan indirim veya istisnaya isabet eden ve **kesinti yoluyla ödenen verginin mahsup veya iade edilemeyeceğine ilişkin olarak Gelir Vergisi Kanunu’nda bir hüküm yoktur**. 220 No.lu Tebliğ’deki düzenlemenin yapılabilmesi, ancak kanuni bir düzenleme ile mümkün olabilir. Ancak, bize göre mahsuba imkan vermeyecek kanuni bir düzenleme de, aşağıda açıklayacağımız nedenlerle hukuka ve hakkaniyete uygun olmayacaktır.

B- GETİRİLMEK İSTENEN UYGULAMA BEYANNAME VEREN MÜKELLEFİN VERGİ YÜKÜNÜ ARTIRMAKTADIR

GVK’nın 86. maddesine göre 1998 yılında beyanname verme sınırı 2,5 milyar liradır. Bu tutarın altında faiz geliri elde edenler kaynakta kesilen vergi nedeniyle nihai olarak vergilendirilmiş olmaktadır. Tartışma konusu olay, beyanname vermek zorunda kalan mükelleflerle ilgilidir.

Beyanname verme sınırının altında kaldığı için daha **az faiz geliri elde edene iade yapılmazken yüksek tutarda faiz geliri elde edenlere iade yapılması yasa hükmünden kaynaklanmaktadır**. Çünkü, belli tutarın altında vergilendirilmiş geliri olanların (1998 yılında 2,5 milyar TL’dir) beyanname verme hakları GVK’nın 86. maddesiyle ellerinden alınmıştır. Esasen bütün mükelleflere beyanname verme hakkı tanınmalıdır. Örneğin, 2,5 milyar liranın altında geliri olanlar da İHTİYARİ olarak beyanname verebilmelidirler.

220 No.lu Tebliğ ile yaratılmak istenen haksız vergi yükü kıyaslaması Tablo 1’de gösterilmiştir.

C- 1998 YILI İNDİRİM ORANININ YÜKSEK ÇIKMASI NEDENİYLE FAZLA İADE ORTAYA ÇIKMASI YÖNTEM DEĞİŞİKLİĞİNİ HAKLI ÇIKARMAZ

Basından izlediğimize göre Sayın Maliye Bakanı 1998 yılı için belirlenen indirim oranının 1997 yılına göre daha yüksek çıkmasının fazla vergi iadesine neden olacağı nedeniyle indirim oranına isabet eden verginin mahsup ve iadesi yöntemini değiştirdiklerini ifade etmiştir. Böyle bir gerekçenin hiçbir hukuki

geçerliliği yoktur. İade ve mahsuba konu olan para, devlete ait bir para olmayıp devlete güvenen mudinin gelirinden ilgili bankaca kesilip devlete ödenen bir paradır.

D- HUKUKİ GÜVENCE VE DEVLETİN GÜVENİRLİLİĞİ YÖNÜNDEN

Yukarıdaki bölümde indirim oranı uygulaması nedeniyle, özellikle %12 oranında vergiye tabi TL mevduat faizi geliri elde eden yüksek gelirli kişilere vergi iadesi yapılmasının vergilemede sosyal adalet ilkesine uygun olmadığı şeklindeki görüşler de doğru değildir. Keza, aynı dönemde benzer nitelikteki hazine bonusu ve devlet tahvillerindeki vergi oranının sifira indirildiği, repo kazançlarından belli bir süre %6, daha sonra hiç vergi kesintisi yapılmadığı, döviz tevdiat hesaplarında kur farkları vergiye tabi olmadığı dikkate alındığında, repo kazancı, devlet tahvili veya hazine bonusu faizi elde edenlere göre TL mevduat faizi geliri elde edenlere iade yapılması normal kabul edilmelidir. Alternatif nitelikteki bazı gelirlerden vergi kesilmezken, vergisi kaynağa kesilene iade yapılmasının, vergide eşitlik ilkesine ve sosyal devlet anlayışına aykırı bir yanı yoktur. TL üzerinden mevduat faizi elde edenler cezalandırılırken vergisiz hazine bonusu ve devlet tahvili faizi elde edenler, ödemeleri gereken vergiyi üç taksitte ödeme hakkı elde ederek bir kez daha ödüllendirilmiş olmaktadır. 220 No.lu Tebliğ’de önerilen yöntem, tasarruf sahiplerini TL üzerinde işlem yapmaktan uzaklaştırmaktır.

Yasa’da hiçbir değişiklik olmadığı gibi son bir yılda Maliye Bakanı ve Maliye bürokrasisinde de değişiklik olmamıştır. Hesap dönemi kapandıktan sonra, geriye yönelik olarak mükellef aleyhine uygulama değişikliğine gidilmesinin hiçbir haklı nedeni yoktur.

Olay yüksek gelirli grupların vergilendirilmesi veya dar gelirli grupların yanında olmak gibi “**popülist**” yaklaşımlarla da izah edilemez. Ortada hukuksal bir durum vardır. Öyle inanıyoruz ki bu hukuk dışı düzenleme Yüce Yargı tarafından ortadan kaldırılacaktır. Eğer yargı Maliye Bakanlığı’nın bu son düzenlemesini onaylarsa, 1997 yılındaki hatalı uygulama nedeniyle devletin kaybını kim karşılayacaktır? Olayı VUK’un 369. maddesi çerçevesinde “**yanılma**” olarak kabul etmek de mümkün değildir.

Devlet olmanın unsurlarından birisi de, “**güvenilir**” olmaktır. Güvenirliliğini yitiren yönetim anlayışı bu ve benzeri yöntemlerle devlete bir miktar vergi geliri sağlasalar da, uzun dönemde devlete çok şey kaybettirir düşüncesindeyiz.

V- SONUÇ

Menkul kıymet gelirlerinden kaynağında kesilen gelir vergisi ve fon payının, indirim oranına isabet eden kısmının beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi ve fon payına mahsubuna izin vermeyen 220 No.lu GVK Genel

Tebliği'nin; Kanun hükmüne aykırı olduğu düşüncesindeyiz. Yapılan düzenleme geriye yönelik ve 1997 yılı uygulamasına tamamen aykırı olması nedeniyle mükelleflerin devlete olan güvenlerini yitirmesine neden olduğu gibi, benzer nitelikli menkul kıymet geliri elde edenler arasında da haksızlığa yol açacaktır. Bu olay bize mükellef hukuku yönünden geriye yönelik her türlü idari veya yasal düzenlemenin hukuka aykırı olduğunu bir kez daha göstermiştir. Bu nedenle, Maliye Bakanlığı mükellefi borç altına sokacak tebliğlerini hesap dönemi girmeden yayımlamalı ve yıl içindeki düzenlemeler mükellefi bağlamamalıdır. Danıştay'ın da değerlendirmelerinde bu hususu dikkate alması gerektiğini düşünmekteyiz. Aksi halde hukukun üstünlüğünü ve hukuki güvenceyi teminat altına almak mümkün olmayacaktır.

Mükellefler 220 No.lu Tebliğ aleyhine Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten itibaren 60 gün içinde Danıştay nezdinde **iptal davası** açabilecekleri gibi, Mart ayında verecekleri yıllık beyannamelerinde, tevkif suretiyle vergilendirilmiş menkul sermaye iradı beyan etmeleri halinde beyannamelerini **ihirazi kayıtla** vererek ilgili vergi mahkemesi nezdinde dava da açabilirler.

		Mükellef (A)	Mükellef (B)	Mükellef (C)	Mükellef (D)	Mükellef (E)
1-	Brüt Faiz Geliri	11.737.088.000	12.000.000.000	20.000.000.000	50.000.000.000	100.000.000.000
2-	Kesilen Vergi (% 12) (Fon Payı Hariç)	1.408.450.000	1.440.000.000	2.400.000.000	6.000.000.000	12.000.000.000
3-	Net Tutar (% 21,3)	2.499.999.000	2.556.000.000	4.260.000.000	10.650.000.000	21.300.000.000
4-	Beyanı Gereken Matrah	-----	2.556.000.000	4.260.000.000	10.650.000.000	21.300.000.000
5-	Hesaplanan Gelir Vergisi	-----	782.100.000	1.441.500.000	4.230.000.000	10.837.500.000
6-	Mahsubu Gereken Vergi (3 x % 12)	-----	306.720.000	511.200.000	1.278.000.000	2.556.000.000
7-	İlave Ödenecek Vergi (5-6)	-----	475.380.000	930.300.000	2.952.000.000	8.281.500.000
8-	Toplam Ödenen Vergi (2+7)	1.408.450.000	1.915.380.000	3.330.300.000	8.952.000.000	20.281.500.000
9-	Vergi Yüğü (Nominal) (8/1) (Fon Payı Hariç)	% 12	% 15,9	% 16,65	% 17,9	% 20,2
10-	Efektif Vergi Yüğü (8/3) (Fon Payı Hariç)	% 56,3	% 74,9	% 78,1	% 84	% 95,2
11-	İADE (ESKİ UYGULAMAYA GÖRE) (2-5)	-----	657.900.000	958.500.000	1.770.000.000	1.162.500.000
12-	ESKİ UYGULAMAYA GÖRE VERGİ YÜĞÜ (2-11/3) (Fon Payı Hariç)	% 56,3	% 30,5	33,8	39,7	50,8
13-	TEVKİFATA TABİ OLMAYAN REPO, DEVLET TAHVİLİ VE HAZİNE BONOSU GELİRLERİ	-----	782.100.000	1.441.500.000	4.230.000.000	10.837.500.000
14-	TEVKİFATA TABİ OLMAYAN REPO, DEVLET TAHVİLİ VE HAZİNE BONOSU FAİZ VERGİ YÜĞÜ	-----	% 6,5	% 7,2	% 8,4	% 10,8

* **Maliye Bakanlığı, E. Gelirler Baş Kontrolörü, YMM**
(1) **Bir Reformun Anatomisi-Vergi Reformu Nasıl Gerçekleşti**, Maliye Bakanlığı Yayını, Ankara, 1998, s. 283-284
(2) a.g.e, s. 285-286 ///